

Bruksela, dnia 17.1.2018
COM(2018) 24 final

ANNEX

ZAŁĄCZNIK

do

wniosku dotyczącego zalecenia Rady

w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie

{SWD(2018) 14 final}

ZAŁĄCZNIK

KOMPETENCJE KLUCZOWE W PROCESIE UCZENIA SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE

EUROPEJSKIE RAMY ODNIESIENIA

Tło i cele

Każdy ma prawo do edukacji włączającej, charakteryzującej się dobrą jakością, szkoleń i uczenia się przez całe życie w celu utrzymania i nabywania umiejętności, które pozwolą mu w pełni uczestniczyć w życiu społeczeństwa i skutecznie radzić sobie ze zmianami na rynku pracy.

Każdy ma prawo do terminowego i dostosowanego do potrzeb wsparcia na rzecz poprawy perspektyw zatrudnienia lub prowadzenia działalności na własny rachunek. Obejmuje to prawo do otrzymania wsparcia w poszukiwaniu pracy, szkoleniu się i zmianie kwalifikacji zawodowych.

Te zasady zdefiniowano w Europejskim filarze praw socjalnych.

W szybko zmieniającym się świecie o licznych wzajemnych powiązaniach, każdy będzie potrzebował szerokiego spektrum umiejętności i kompetencji oraz będzie musiał stale je rozwijać przez całe życie. Celem kompetencji kluczowych, zdefiniowanych w niniejszych ramach odniesienia, jest zapewnienie podstaw dla osiągnięcia bardziej demokratycznych społeczeństw, w których panuje większa równość. Stanowią one odpowiedź na potrzebę trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, spójności społecznej i dalszego rozwoju kultury demokratycznej.

Głównymi celami ram odniesienia są:

- a) określenie i zdefiniowanie kompetencji kluczowych koniecznych do uzyskania szans na zatrudnienie, samorealizacji, bycia aktywnym obywatelem i włączenia społecznego;
- b) dostarczenie osobom odpowiedzialnym za wyznaczanie kierunków polityki, organizatorom kształcenia lub szkolenia, kadry dydaktycznej, pracodawcom oraz osobom uczącym się narzędzia referencyjnego na poziomie europejskim;
- c) wsparcie wysiłków podejmowanych na szczeblu europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym na rzecz wspomagania rozwoju kompetencji w perspektywie uczenia się przez całe życie.

Kompetencje kluczowe

Do celów niniejszego zalecenia kompetencje są definiowane jako połączenie wiedzy, umiejętności i postaw, przy czym:

- a) wiedza składa się z faktów i liczb, koncepcji, idei i teorii, które są już ugruntowane i pomagają zrozumieć określoną dziedzinę lub zagadnienie;
- b) umiejętności definiuje się jako zdolność i możliwość realizacji procesów i korzystania z istniejącej wiedzy do osiągnięcia wyników;
- c) postawy opisują usposobienie i sposoby myślenia służące działaniu lub reagowaniu na idee, osoby lub sytuacje.

Kompetencje kluczowe to te, których wszystkie osoby potrzebują do samorealizacji i rozwoju osobistego, uzyskania szans na zatrudnienie, włączenia społecznego i aktywnego obywatelstwa. Rozwijają się one w perspektywie uczenia się przez całe życie, począwszy od

wczesnego dzieciństwa przez całe dorosłe życie, za pomocą uczenia się formalnego, pozaformalnego i nieformalnego.

Wszystkie kompetencje kluczowe uważa się za jednakowo ważne; każda z nich może przyczynić się do udanego życia w społeczeństwie. Kompetencje mogą być stosowane w wielu różnych kontekstach i rozmaitych powiązaniach. Ich zakresy się pokrywają i są ze sobą powiązane; aspekty niezbędne w jednej dziedzinie wspierają kompetencje w innej. Takie umiejętności jak myślenie krytyczne, rozwiązywanie problemów, praca zespołowa, umiejętność porozumiewania się i negocjowania, umiejętności analityczne, kreatywność i umiejętności międzykulturowe są elementem wszystkich kompetencji kluczowych.

- W ramach odniesienia ustanowiono osiem kompetencji kluczowych:
- kompetencje w zakresie czytania i pisania;
- kompetencje językowe;
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie przedsiębiorczości;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

1. Kompetencje w zakresie czytania i pisania

Umiejętność czytania i pisania to zdolność identyfikowania, rozumienia, wyrażania, tworzenia i interpretowania pojęć, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie, przy wykorzystaniu obrazów, dźwięków i materiałów cyfrowych we wszystkich dziedzinach i kontekstach. Zakłada ona zdolność efektywnego komunikowania się i łączenia z innymi osobami, w sposób odpowiedni i kreatywny.

Rozwój umiejętności czytania i pisania stanowi podstawę dalszego uczenia się i innych relacji językowych. W zależności od kontekstu, kompetencje w zakresie czytania i pisania mogą być rozwijane w języku ojczystym, języku edukacji szkolnej lub języku urzędowym kraju lub regionu.

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tą kompetencją

Ta kompetencja obejmuje umiejętność czytania i pisania oraz prawidłowego rozumienia informacji pisemnej. Umiejętność czytania i pisania wymaga od osoby znajomości słownictwa, gramatyki funkcjonalnej i funkcji języka. Obejmuje ona świadomość głównych typów interakcji słownej, znajomość pewnego zakresu tekstów literackich i innych, a także głównych cech rozmaitych stylów i rejestrów języka.

Osoby powinny posiadać umiejętność porozumiewania się w mowie i piśmie w różnych sytuacjach, a także obserwowania swojego sposobu porozumiewania się i przystosowywania go do wymogów sytuacji. Kompetencja ta obejmuje również umiejętności rozróżniania i wykorzystywania różnych typów źródeł, poszukiwania, gromadzenia i przetwarzania informacji, wykorzystywania pomocy oraz formułowania i wyrażania własnych argumentów w mowie i w piśmie w przekonujący sposób, odpowiednio do kontekstu.

Pozytywna postawa w stosunku do czytania i pisania obejmuje skłonność do krytycznego i konstruktywnego dialogu, wrażliwość na walory estetyczne oraz zainteresowanie

kontaktami z innymi ludźmi. Wiąże się to ze świadomością oddziaływania języka na innych ludzi oraz potrzebą rozumienia i używania języka w sposób pozytywny i odpowiedzialny społecznie.

2. Kompetencje językowe

Ta kompetencja określa zdolność właściwego i skutecznego korzystania z różnych języków w celu porozumiewania się. Zasadniczo obejmuje ona te same wymiary umiejętności, co czytanie i pisanie: opiera się na zdolności rozumienia, wyrażania i interpretowania pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie i pisanie) w odpowiednim zakresie kontekstów społecznych i kulturalnych, w zależności od chęci lub potrzeb danej osoby. W razie potrzeby może ona obejmować utrzymywanie i dalszy rozwój kompetencji porozumiewania się w języku ojczystym.

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tą kompetencją

Ta kompetencja wymaga znajomości słownictwa i gramatyki funkcjonalnej różnych języków oraz świadomości głównych typów interakcji słownej i rejestrów języków. Istotna jest również znajomość konwencji społecznych oraz aspektu kulturowego i zmienności języków.

Na niezbędne umiejętności w zakresie tej kompetencji składają się zdolność rozumienia komunikatów słownych, nawiązywania, podtrzymywania i kończenia rozmowy oraz czytania, rozumienia i tworzenia tekstów, z różnym poziomem biegłości w poszczególnych językach, odpowiednio do potrzeb danej osoby. Osoby powinny być w stanie odpowiednio wykorzystywać narzędzia oraz uczyć się w sposób formalny, pozaformalny i nieformalny przez całe życie.

Pozytywna postawa obejmuje świadomość różnorodności kulturowej, a także zainteresowanie różnymi językami i komunikacją międzykulturową oraz ciekawość ich. Obejmuje ona również poszanowanie indywidualnego profilu językowego każdej osoby, w tym szacunek dla języka ojczystego osób należących do mniejszości lub migrantów.

3. Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii

A. Kompetencje matematyczne to umiejętność rozwijania i wykorzystywania myślenia matematycznego w celu rozwiązywania problemów wynikających z codziennych sytuacji. Istotne są zarówno proces i czynność, jak i wiedza, przy czym podstawę stanowi należyte opanowanie umiejętności rozumowania matematycznego. Kompetencje matematyczne obejmują – w różnym stopniu – zdolność i chęć wykorzystywania matematycznych sposobów myślenia (myślenie logiczne i przestrzenne) oraz prezentacji (wzory, modele, konstrukty, wykresy, tabele).

B. Kompetencje naukowe odnoszą się do zdolności i chęci wykorzystywania istniejącego zasobu wiedzy i metodologii do wyjaśniania świata przyrody, w celu formułowania pytań i wyciągania wniosków opartych na dowodach. Kompetencje techniczne i inżynierskie to stosowanie tej wiedzy i metod w odpowiedzi na postrzegane ludzkie potrzeby lub pragnienia. Kompetencje w zakresie nauki, technologii i inżynierii obejmują rozumienie zmian powodowanych przez działalność ludzką oraz odpowiedzialność poszczególnych obywateli.

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tą kompetencją

A. Konieczna wiedza w dziedzinie matematyki obejmuje solidną umiejętność liczenia, znajomość miar i struktur, podstawowych operacji i sposobów prezentacji matematycznej, rozumienie terminów i pojęć matematycznych, a także świadomość pytań, na które matematyka może dać odpowiedź.

Osoba powinna posiadać umiejętności stosowania podstawowych zasad i procesów matematycznych w codziennych sytuacjach prywatnych i zawodowych (np. umiejętności finansowe), a także śledzenia i oceniania ciągów argumentów. Powinna ona być w stanie rozumować w matematyczny sposób, rozumieć dowód matematyczny i komunikować się językiem matematycznym oraz korzystać z odpowiednich pomocy, w tym danych i wykresów statystycznych.

Pozytywna postawa w matematyce opiera się na szacunku dla prawdy oraz chęci szukania przyczyn i oceniania ich zasadności.

B. W przypadku nauki, technologii i inżynierii, niezbędna wiedza obejmuje główne zasady rządzące światem przyrody, podstawowe pojęcia naukowe, teorie, zasady i metody, technologię oraz produkty i procesy technologiczne, a także rozumienie wpływu nauki, technologii, inżynierii i ogólnie działalności człowieka na świat przyrody. Kompetencje te powinny umożliwiać osobom lepsze rozumienie korzyści, ograniczeń i zagrożeń wynikających z teorii i zastosowań naukowych oraz technologii w społeczeństwach w sensie ogólnym (w powiązaniu z podejmowaniem decyzji, wartościami, zagadnieniami moralnymi, kulturą itp.).

Umiejętności obejmują rozumienie nauki jako procesu badania przyrody za pomocą kontrolowanych eksperymentów, zdolność wykorzystywania narzędzi i urządzeń technologicznych oraz danych naukowych i zdolność posługiwania się nimi do osiągnięcia celu bądź podjęcia decyzji lub wyciągnięcia wniosku na podstawie dowodów, a także gotowość do rezygnacji z własnych przekonań, jeżeli są one sprzeczne z nowymi odkryciami naukowymi. Osoby powinny również być w stanie rozpoznać niezbędne cechy postępowania naukowego oraz posiadać zdolność wyrażania wniosków i sposobów rozumowania, które do tych wniosków doprowadziły.

Kompetencje w tym obszarze obejmują postawy krytycznego rozumienia i ciekawości, poszanowanie kwestii etycznych oraz wspieranie zarówno bezpieczeństwa, jak i trwałości środowiska naturalnego, w szczególności w odniesieniu do postępu naukowo-technologicznego w kontekście danej osoby, jej rodziny i społeczności oraz zagadnień globalnych.

4. Kompetencje cyfrowe

Kompetencje cyfrowe obejmują pewne, krytyczne i odpowiedzialne korzystanie z technologii cyfrowych i interesowanie się nimi do celów uczenia się, pracy i udziału w społeczeństwie. Obejmują one umiejętność korzystania z informacji i danych, porozumiewanie się i współpracę, tworzenie treści cyfrowych (w tym programowanie), bezpieczeństwo (w tym komfort cyfrowy i kompetencje związane z bezpieczeństwem cybernetycznym) i rozwiązywanie problemów.

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tą kompetencją

Osoby powinny rozumieć, w taki sposób technologie cyfrowe mogą pomagać w porozumiewaniu się, kreatywności i innowacjach oraz mieć świadomość związanych z nimi możliwości, ograniczeń, skutków i zagrożeń. Powinny rozumieć ogólne zasady, mechanizmy i logikę leżące u podstaw ewoluujących technologii informatycznych oraz znać podstawowe funkcje i korzystać z różnych urządzeń, oprogramowania i sieci. Osoby powinny reprezentować krytyczne podejście do trafności, wiarygodności i wpływu informacji i danych udostępnianych drogą cyfrową oraz znać prawne i etyczne zasady związane z korzystaniem z technologii cyfrowych.

Osoby powinny być w stanie korzystać z technologii cyfrowych w celu wsparcia ich aktywnej postawy obywatelskiej i włączenia społecznego, współpracy z innymi osobami oraz

kreatywności w realizacji celów osobistych, społecznych i biznesowych. Umiejętności obejmują zdolność korzystania z treści cyfrowych, uzyskiwania do nich dostępu, ich filtrowania, oceny, tworzenia, programowania i udostępniania. Osoby powinny być w stanie zarządzać informacjami, treściami, danymi i tożsamościami cyfrowymi oraz je chronić, a także rozpoznawać i skutecznie korzystać z oprogramowania, urządzeń, sztucznej inteligencji lub robotów.

Korzystanie z technologii i treści cyfrowych wymaga refleksyjnego i krytycznego, a zarazem pełnego ciekawości, otwartego i perspektywicznego nastawienia do ich rozwoju. Wymaga również etycznego, bezpiecznego i odpowiedzialnego podejścia do korzystania z tych narzędzi.

5. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie uczenia się

Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie uczenia się to zdolność autorefleksji, skutecznego zarządzania czasem i informacjami, konstruktywnej pracy z innymi osobami, zachowania odporności oraz zarządzania własnym uczeniem się i karierą. Obejmują one zdolność radzenia sobie z niepewnością i złożonością, nauki uczenia się, wspierania swojego dobrostanu fizycznego i emocjonalnego, odczuwania empatii i zarządzania konfliktami.

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tą kompetencją

Dla udanych kontaktów międzyludzkich i uczestnictwa w życiu społecznym niezbędne jest rozumienie zasad postępowania i porozumiewania się, ogólnie przyjętych w różnych społeczeństwach i środowiskach. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie uczenia się wymagają również znajomości elementów zdrowia psychicznego i fizycznego oraz zdrowego stylu życia. Obejmują one znajomość własnych preferowanych strategii uczenia się, potrzeb w zakresie rozwoju własnych kompetencji oraz różnych sposobów rozwijania kompetencji i szukania możliwości kształcenia, szkolenia i rozwoju kariery czy dostępnych wskazówek i wsparcia.

Umiejętności obejmują zdolność określania swoich możliwości, koncentracji, radzenia sobie ze złożonością, krytycznej refleksji i podejmowania decyzji. Mieszczą się w tym zdolność uczenia się i pracy w grupie i indywidualnie, a także organizacji swojej nauki, wytrwania przy niej, jej oceny i dzielenia się nią, poszukiwania pomocy, o ile to potrzebne, oraz skutecznego zarządzania własną karierą i interakcjami społecznymi. Osoby powinny być odporne oraz umieć radzić sobie z niepewnością i stresem. Powinny być w stanie konstruktywnie porozumiewać się w różnych środowiskach, współpracować w zespołach i negocjować. Obejmuje to okazywanie tolerancji, wyrażanie i rozumienie różnych punktów widzenia, a także zdolność tworzenia poczucia pewności i odczuwania empatii.

Kompetencje te opierają się na pozytywnym nastawieniu do własnego dobrostanu osobistego, społecznego i fizycznego oraz uczenia się przez całe życie. Opierają się na współpracy, asertywności i prawości. Obejmują one poszanowanie innych osób oraz gotowość do pokonywania uprzedzeń i osiągnięcia kompromisu. Osoby powinny być w stanie określać i wyznaczać cele, motywować się samodzielnie oraz rozwijać odporność i pewność, by dążyć do skutecznego uczenia się przez całe życie. Nastawienie na rozwiązywanie problemów sprzyja zarówno procesowi uczenia się, jak i zdolności osoby do pokonywania przeszkód i radzenia sobie ze zmianami. Obejmuje to chęć wykorzystywania doświadczeń nabytych i doświadczeń z życia, a także ciekawość w poszukiwaniu możliwości uczenia się i rozwoju w różnorodnych sytuacjach życiowych.

6. Kompetencje obywatelskie

Kompetencje obywatelskie to zdolność działania jako odpowiedzialni obywatele oraz pełnego uczestnictwa w życiu obywatelskim i społecznym, na podstawie rozumienia koncepcji

i struktur społecznych, gospodarczych i politycznych, a także wydarzeń globalnych i trwałości rozwoju.

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tą kompetencją

Kompetencje obywatelskie opierają się na znajomości podstawowych pojęć dotyczących osób, grup, organizacji zawodowych, społeczeństwa, gospodarki i kultury. Obejmuje to rozumienie wspólnych europejskich wartości, wyrażonych w art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej, oraz w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej. Obejmują one również znajomość współczesnych wydarzeń, jak i krytycznego rozumienia głównych wydarzeń w narodowej, europejskiej i światowej historii. Ponadto obejmuje to świadomość celów, wartości i polityk, jakimi kierują się ruchy społeczne i polityczne, a także zrównoważonych systemów, w szczególności zmian klimatycznych i demograficznych na szczeblu globalnym i ich przyczyn. Niezbędna jest znajomość integracji europejskiej, jak również świadomość różnorodności i tożsamości kulturowych w Europie i na świecie. Obejmuje to rozumienie wielokulturowych i społeczno-ekonomicznych wymiarów społeczeństw europejskich, a także wkładu narodowej tożsamości kulturowej w tożsamość europejską.

Umiejętności w zakresie kompetencji obywatelskich obejmują zdolność efektywnego zaangażowania się, wraz z innymi ludźmi, na rzecz wspólnego lub publicznego interesu, w tym zrównoważonego rozwoju społeczeństwa. Do umiejętności tych należy krytyczne myślenie i konstruktywne uczestnictwo w działaniach społeczności oraz procesach podejmowania decyzji na wszystkich szczeblach, od lokalnego i krajowego, po europejski i międzynarodowy. Obejmuje to również zdolność dostępu do tradycyjnych i nowych form mediów, ich krytycznego rozumienia i interakcji z nimi.

Fundamentem odpowiedzialnej i konstruktywnej postawy jest poszanowanie praw człowieka jako postawy demokracji. Konstruktywne uczestnictwo obejmuje gotowość do udziału w demokratycznym procesie decyzyjnym na wszystkich szczeblach oraz w działalności obywatelskiej. Obejmuje ono wsparcie dla różnorodności społecznej i kulturowej, równości kobiet i mężczyzn i spójności społecznej, gotowość do poszanowania prywatności innych osób oraz przyjmowania odpowiedzialności za środowisko. Zainteresowanie wydarzeniami politycznymi i społeczno-gospodarczymi oraz udział w komunikacji międzykulturowej są potrzebne, by przygotować się do pokonywania uprzedzeń i osiągania kompromisów tam, gdzie to potrzebne, oraz dla zapewnienia sprawiedliwości społecznej i uczciwości.

7. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości

Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości odnoszą się do zdolności wykorzystywania szans i pomysłów oraz przekształcania ich w wartość dla innych osób. Przedsiębiorczość opiera się na kreatywności, myśleniu krytycznym i rozwiązywaniu problemów, podejmowaniu inicjatywy, wytrwałości i zdolności do wspólnego działania na rzecz planowania i zarządzania projektami, mającymi wartość kulturalną, społeczną lub komercyjną.

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tą kompetencją

Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości wymagają świadomości istnienia różnych kontekstów i możliwości przekształcenia pomysłów na czyny w sferze osobistej, społecznej i zawodowej, a także rozumienia procesu ich powstawania. Osoby powinny znać i rozumieć podejścia do planowania i zarządzania projektami, obejmujące zarówno procesy, jak i zasoby. Powinny rozumieć procesy ekonomiczne oraz szanse i wyzwania społeczne i gospodarcze, stojące przed pracodawcą, organizacją lub społeczeństwem. Powinny również znać zasady etyczne, a także mieć świadomość własnych atutów i słabości.

Umiejętności w zakresie przedsiębiorczości opierają się na kreatywności, obejmującej wyobraźnię, myślenie strategiczne i rozwiązywanie problemów, a także krytyczną

i konstruktywną refleksję w ramach ewoluujących procesów twórczych i innowacji. Obejmują one zdolność pracy samodzielnej i zespołowej, mobilizacji zasobów (ludzi i przedmiotów) oraz podtrzymywania działalności gospodarczej. Uwzględnia to również zdolność podejmowania decyzji finansowych związanych z kosztem i wartością. Kluczowe znaczenie ma zdolność skutecznego porozumiewania się i negocjowania z innymi osobami, a także radzenia sobie z niepewnością, dwuznacznością i zagrożeniem jako elementami procesu podejmowania świadomych decyzji.

Postawa przedsiębiorcza charakteryzuje się poczuciem inicjatywy i działania, proaktywnością, otwartością na przyszłość, odwagą i wytrwałością w dążeniu do celów. Zawiera się w niej pragnienie motywowania innych osób i oceny ich pomysłów, odczuwanie empatii i troski o innych ludzi i świat, a także przyjmowanie odpowiedzialności i postaw etycznych w całym procesie.

8. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej

Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej obejmują rozumienie sposobów kreatywnego wyrażania i wymiany pomysłów i znaczeń w różnych kulturach, za pomocą różnych rodzajów sztuki i innych form kulturalnych, oraz poszanowanie dla tego procesu. Obejmują one angażowanie się w rozumienie, rozwój i wyrażanie własnych pomysłów oraz poczucie miejsca lub roli w społeczeństwie na wiele różnych sposobów i w wielu kontekstach.

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tą kompetencją

Ta kompetencja wymaga znajomości lokalnych, krajowych, europejskich i ogólnościatowych kultur i sposobów ekspresji, w tym ich języków, dziedzictwa i tradycji oraz produktów kulturowych, a także zrozumienia, w jaki sposób te ekspresje mogą wpływać na siebie wzajemnie i na pomysły osób. Obejmuje to rozumienie różnych sposobów przekazywania idei między twórcą, uczestnikiem i publicznością w tekstach pisanych, drukowanych i cyfrowych, teatrze, filmie, tańcu, grach, sztuce i wzornictwie, muzyce, rytuałach i architekturze, a także w formach hybrydowych. Wymaga to rozumienia własnej tożsamości twórczej w świecie różnorodności kulturowej oraz tego, jak sztuka i inne formy kulturalne mogą być sposobem zarówno postrzegania, jak i kształtowania świata.

Umiejętności obejmują zdolność empatycznego wyrażania i interpretowania figuratywnych i abstrakcyjnych koncepcji, doświadczeń i emocji, a także zdolność dokonywania tego w ramach wielu rodzajów sztuki i innych form kulturalnych. Umiejętności obejmują również zdolność identyfikowania i korzystania z szans na uzyskanie wartości osobistej, społecznej lub komercyjnej za pomocą sztuki i innych form kulturalnych oraz zdolność indywidualnego lub zespołowego włączania się w procesy twórcze.

Kluczowe znaczenie ma otwarte podejście do różnorodności ekspresji kulturalnej i jej poszanowanie, wraz z etycznym i odpowiedzialnym podejściem do własności intelektualnej i kulturowej. Pozytywne nastawienie obejmuje również ciekawość świata, otwartość na wyobrażanie sobie nowych możliwości oraz gotowość do uczestniczenia w doświadczeniach kulturalnych.

9. Wsparcie rozwoju kompetencji kluczowych

Kompetencje kluczowe to dynamiczne połączenie wiedzy, umiejętności i postaw, które uczący się musi rozwijać przez całe życie, począwszy od najmłodszych lat. Włączająca edukacja, szkolenie i uczenie się przez całe życie, charakteryzujące się wysokim poziomem jakości, zapewniają wszystkim szansę rozwijania kompetencji kluczowych, a więc podejścia ukierunkowane na kompetencje mogą być stosowane we wszystkich systemach kształcenia, szkolenia i uczenia się przez całe życie.

Zidentyfikowano trzy wyzwania dla wspierania ukierunkowanego na kompetencje kształcenia, szkolenia i uczenia się w perspektywie uczenia się przez całe życie: stosowanie różnorodnych podejść do uczenia się i jego kontekstów; wsparcie dla nauczycieli i pozostałej kadry edukacyjnej; oraz ocena i walidacja rozwoju kompetencji. Dla sprostania tym wyzwaniom można określić pewne dobre praktyki.

a. Różnorodne podejścia do uczenia się i jego kontekstów

- (a) Uczenie się może być wzbogacone uczeniem się międzydyscyplinarnym, partnerstwami między różnymi etapami kształcenia, podmiotami w zakresie szkolenia i uczenia się, w tym pochodzącymi z rynku pracy, czy takimi konceptami jak podejście „szkoła jako całość”, kładące nacisk na nauczanie i uczenie się oparte na współpracy, aktywny udział i podejmowanie decyzji przez uczących się. Kluczem do skutecznego rozwoju kompetencji może być międzysektorowa współpraca między instytucjami edukacyjnymi i szkoleniowymi a podmiotami zewnętrznymi ze środowiska biznesu, sztuki, sportu i młodzieży, szkolnictwem wyższym lub instytutami badawczymi.
- (b) Nabywanie umiejętności podstawowych oraz szerszy rozwój kompetencji można wspomagać za pomocą systematycznego uzupełniania edukacji akademickiej przez kształcenie społeczne i emocjonalne, sztukę i sport. Wzmacnianie od najmłodszych lat kompetencji osobistych, społecznych i w zakresie uczenia się może stanowić podstawę dla rozwoju umiejętności podstawowych.
- (c) Metodyki uczenia się, na przykład oparte na zapytaniach, projektowe, mieszane, oparte na sztuce i oparte na grach, mogą wzmocnić motywację do uczenia się i zaangażowanie. Analogicznie uczenie się eksperymentalne, uczenie się oparte na pracy i metody naukowe w naukach przyrodniczych, technologii, inżynierii i matematyce (STEM) mogą wspierać wiele kompetencji.
- (d) Można zachęcać uczących się, kadre edukacyjną i organizatorów kształcenia do korzystania z technologii cyfrowych, celem usprawnienia uczenia się oraz wsparcia rozwoju kompetencji informatycznych, biorąc udział w inicjatywach unijnych, na przykład „Europejskim Tygodniu Kodowania”¹. Stosowanie narzędzi samooceny, na przykład narzędzia SELFIE², może zwiększyć cyfrowy potencjał organizatorów kształcenia, szkolenia i uczenia się.
- (e) Konkretnie możliwości nabywania doświadczeń w zakresie przedsiębiorczości, na przykład miniprzedsiębiorstwa, praktyki w firmach lub wizyty przedsiębiorców w instytucjach edukacyjnych i szkoleniowych, mogą być szczególnie korzystne dla młodzieży, ale również dla dorosłych i nauczycieli. Młodym ludziom można dać szansę co najmniej jednorazowego zdobycia doświadczeń w zakresie przedsiębiorczości w okresie szkoły

¹ Tydzień kodowania, <http://codeweek.eu/>

² Narzędzie samooceny w zakresie zdolności cyfrowych (SELFIE), <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomporg/selfie-tool> lub HEInnovate, <https://heinnovate.eu/>

podstawowej lub średniej. Kluczową rolę w rozpowszechnianiu kształcenia w zakresie przedsiębiorczości mogą odgrywać partnerstwa i platformy łączące szkoły i przedsiębiorstwa na szczeblu lokalnym, szczególnie w obszarach wiejskich. Dla osiągnięcia trwałego postępu i przywództwa kluczowe znaczenie może mieć odpowiednie szkolenie i wsparcie dla nauczycieli i kadry zarządzającej.

- (f) Kompetencje językowe można rozwijać dzięki ścisłej współpracy z zagranicznymi systemami kształcenia, szkolenia i uczenia się, mobilności kadry edukacyjnej i uczących się oraz stosowaniu portali eTwinning, EPAL czy podobnych portali internetowych.
- (g) Młodym ludziom i dorosłym, znajdującym się w trudnej sytuacji z uwagi na ich sytuację społeczno-ekonomiczną lub pochodzenie ze środowisk migracyjnych, lub mającym specjalne potrzeby edukacyjne, można zaoferować odpowiednie wsparcie w środowisku integracyjnym, celem umożliwienia im realizacji pełnego potencjału edukacyjnego. Taka pomoc może obejmować wsparcie językowe, akademickie lub emocjonalne, metodę partnerskiego coachingu, działalność pozaprogramową, doradztwo zawodowe lub pomoc materialną.
- (h) Współpraca między systemami kształcenia, szkolenia i uczenia się na wszystkich etapach może mieć kluczowe znaczenie dla zwiększenia ciągłości rozwoju kompetencji przez całe życie u uczącego się oraz rozwoju innowacyjnych podejść do uczenia się.
- (i) Współpraca między partnerami kształcenia i szkolenia i partnerami nieedukacyjnymi w społecznościach lokalnych oraz pracodawcami, wraz z uczeniem się formalnym i pozaformalnym, wspiera rozwój kompetencji i może ułatwić przejście z kształcenia do pracy.

b. Wsparcie dla kadry edukacyjnej

- (a) Włączenie podejść ukierunkowanych na kompetencje do kształcenia, szkolenia i uczenia się na etapie kształcenia wstępnego oraz ustawiczne doskonalenie zawodowe może pomóc kadrze edukacyjnej w zmianie metod nauczania i uczenia się w ich systemach oraz kompetentnego stosowania tego podejścia.
- (b) Kadra edukacyjna może uzyskać wsparcie w rozwoju podejść ukierunkowanych na kompetencje w ich szczególnych okolicznościach dzięki wymianie pracowników i uczeniu się od współpracowników, umożliwiającym elastyczność i autonomię w organizowaniu uczenia się, przez sieci, współpracę i społeczności praktyczne.
- (c) Kadrze edukacyjnej można zapewnić wsparcie przy tworzeniu innowacyjnych praktyk, uczestnictwie w badaniach i właściwym stosowaniu nowych technologii na potrzeby podejść do nauczania i uczenia się ukierunkowanych na kompetencje.
- (d) Metody i praktyki nauczania i uczenia się można usprawnić dzięki wskazówkom udzielanym kadrze edukacyjnej, dostępowi do centrów wiedzy oraz odpowiednim narzędziom i materiałom.

c. Ocena i walidacja rozwoju kompetencji

- (a) Opisy kompetencji kluczowych można przełożyć na ramy efektów uczenia się, które można uzupełnić odpowiednimi narzędziami diagnostycznego, formatywnego i podsumowującego podejścia do oceny i walidacji na odpowiednich poziomach³.
- (b) W szczególności technologie cyfrowe mogą przyczynić się do uchwycenia wielorakich wymiarów postępu u uczącego się, w tym nauki przedsiębiorczości.
- (c) Można opracować różne podejścia do oceny kompetencji kluczowych w systemach uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w tym powiązane działania pracodawców, doradców zawodowych i partnerów społecznych. Powinny one być dostępne dla wszystkich, w szczególności dla niskowyzkwalifikowanych osób, aby wspierać ich przejście do dalszego uczenia się.
- (d) Walidacja efektów uczenia się, uzyskanych w procesie uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, może ulec rozszerzeniu i zyskać na rzetelności, zgodnie z zaleceniem Rady w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, obejmując różne procesy walidacji oraz stosowanie takich narzędzi, jak Europass i Youthpass.

³ Na przykład europejski system opisu kształcenia językowego, ramy kompetencji cyfrowych, ramy kompetencji w zakresie przedsiębiorczości oraz opisy kompetencji PISA stanowią materiał wspierający proces oceny kompetencji.